

земної мови системно, вивчаючи досконало її основи, а потім переходити до інтенсивного засвоєння. Знання іноземної мови допомагає у вивченні комп'ютера, без якого уже сьогодні неможлива правова діяльність. Сучасні комп'ютерні програми "Законодавство України", "Юрист +" та інші дозволяють користувачу швидко та ефективно працювати з правовим матеріалом, вирішувати і виконувати правомірні завдання. Ліцеїсти уже успішно застосовують персональні комп'ютери і зможуть по закінченню ліцею стати користувачами комп'ютерних правових програм.

Одним із важливих питань, що лягає на плечі ліцею, це дати інституту фізично здорових, психологічно стійких дітей. Для цього їм потрібно привити любов до фізичної культури. Не "вижимати" з них нормативи, а виростити у кожному бажання зміцнювати своє здоров'я через фізичну культуру. Для цього необхідно змінити психологію самих вчителів фізкультури, бо вони в основному не фізкультурники, а спортсмени і йдуть простим шляхом "вижати" норматив будь-якою ціною, а при високій інтенсивності занять, це не зміцнює здоров'я дітей. Думаємо, що тут має місце проблема для спеціалістів.

Не всі ліцеїсти стануть студентами ХДСГІ, хтось захоче стати "чистим юристом": суддею, прокурором, адвокатом і вступить на юридичний факультет в університет або правову академію, в академію МВС, Служби безпеки та інше. Хтось взагалі змінить профіль своєї майбутньої діяльності або піде зразу працювати в бізнес, але початкова правова освіта, яку він отримав у ліцеї, залишиться у нього на все життя.

УДК 330.101.541:657.3

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНИХ РАХУНКІВ ТА СИСТЕМА БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

А.Ж.САКУН – викладач, ХДСГІ

Трансформаційні процеси, що відбуваються в Україні на всіх рівнях управління, базуючись на ринкових відносинах, потребують зміни системи обліку і статистики, зокрема запровадження принципово нового макроекономічного обліку, побудованого на ринкових засадах і прийнятого світовим співтовариством.

Макроекономічний облік, або національне рахівництво - це, як правило, рекомендовані для більшості країн чи групи країн стандарти, що утворюють певну систему. На сьогодні в світі відомі такі си-

стеми макроекономічних розрахунків, як: система національних рахунків ООН, яка є основоположним обліково-статистичним стандартом для переважної більшості країн світу, європейська система інтегрованих економічних розрахунків, що використовується Евростатом для узагальнення економічних показників розвитку країн Європейського співтовариства; система матеріального виробництва, яка використовується країнами з централізованою економікою /переважно в соціалістичних країнах/ і відома під назвою "Баланс народного господарства" /БНГ/.

В основу національного рахівництва покладено теорії економічного циклу. Економічний цикл - підходяща модель економічного процесу в будь-якій економіці, заснованій на принципах поділу праці, незалежно від того, чи йдеться про ринкову систему; чи про економіку з централізованим плануванням.

В економічному циклі, як і в системі макроекономічного обліку, повинні відобразитися операції, пов'язані з обміном, купівлею /платежами за товари і послуги/, придбанням вимог і прийняттям забор'язань, трансфертами. Тому СНР є макроекономічним, бухгалтерським, цифровим відображенням кругообігу доходу в рамках замкнутого господарського періоду.

Історично СНР розвивалася у двох напрямках: розвиток власне національного обліку та "інтернаціоналізація" статистичних закладів. У цьому огляді розглянемо деякі "етапи розвитку", включаючи рамки облікової структури, кількість країн, які ведуть статистичну звітність за міжнародними стандартами, та наявність практичних рекомендацій для ведення СНР. Історія інтернаціоналізації, в свою чергу, йшла двома шляхами щодо СНР: порівняння економічної статистики різних країн та розвиток міжнародних стандартів. Ці два напрямки прослідковувалися у їхньому відношенні до офіційних документів Статистичної комісії ООН і публікацій міжнародних організацій.

Офіційний інтерес до можливості порівняння економіко-статистичних даних проявився ще в 1928 році. Того року Ліга Націй провела міжнародну конференцію з економічної статистики для об'єднання статистичних методологій та уніфікації методів подання даних. Постанова цієї конференції визначала, що дані країн із софістичними статистичними системами мають бути зіставлені на міжнародному рівні. Це підштовхнуло країни прийняти рішення про розширення рамок офіційної статистики для полегшення збирання даних із національного доходу за однакові часові інтервали.

Наступні роки були сповнені подій у сфері національного обліку. Автором терміна "національне рахівництво" вважається голла-

ндський статистик Ед. ван Кліфф, який у журналі надрукував у 1941р. ряд статей про національне рахівництво в Голландії.

Система національних рахунків започаткувалася ще із постанови підкомітету, опублікованої в 1947 р.

Постанова 1947 р. та її додаток "Визначення і вимірювання національного доходу й відносні результати" Річарда Стоуна рекомендували, як отримати показники національного доходу 1 валового національного продукту шляхом відбору й об'єднання окремих елементарних операцій економічної системи та як відобразити взаємозв'язок цих операцій. Цей підхід, названий методом соціального підрахунку, протиставлявся підходу, який опирався на визначення національного доходу як звичайної суми окремих складових. Він розглядався як логічне продовження роботи в цьому напрямку і був основою для подальших досліджень.

Особливо швидко накопичувався досвід ведення національних рахунків у перші післявоєнні роки.

У 1950 р. статистичний відділ ООН зміг скласти розрахунок ресурсів країн світу. Було видано збірник "Статистика національного доходу 1938-1948 років", який вміщував статистичну звітність 41 країни. Половину цих розрахунків було опубліковано у виданнях різних країн протягом 12 місяців після закінчення звітного року. Ці калькуляції охоплювали 13 систем, поданих країнами, що використовували метод соціального розрахунку.

В Європі національні рахунки були основною інформацією про економічні умови та ефективність економічної системи, яка служила для розподілу післявоєнної допомоги й заохочення економічного зростання.

ОСЕС у 1950 р. опублікувала систему рахунків, підготовлену її відділом дослідження національних рахунків. Відділ було створено для розвитку узгодженої системи статистики національних рахунків країн-членів ОСЕС. Ця система рахунків вивчалась у ході державних досліджень щодо її зручності та ефективності. Це заклало базу "Стандартизованої системи національних рахунків" опублікованої в 1952р.

Стандартизована система спершу включала детальну класифікацію основних рахунків, наприклад, споживчих витрат.

Постанова про схвалення Статистичною комісією ООН СНР 1968 р. висвітила основні проблеми, з якими зіткнулися країни при застосуванні СНР, і засвідчила значний прогрес у її застосуванні. Так, у першій половині 1970-х років близько 120 країн та регіонів світу подавали звітність із національних рахунків до ООН для опублікування у щорічнику (десятиліттям раніше таку звітність подавали лише 40 країн).

З точки зору історичної перспективи, суть СНР 1993р., широта охоплення і можливості контролю відображають глибину досвіду й професіоналізму, закладеного в СНР, удосконалену узгодженість між СНР та іншими міжнародними статистичними стандартами, а також зміну науково-дослідних пріоритетів.

СНР структурно складається з логічно послідовної й інтегрованої сукупності макроекономічних рахунків, балансових відомостей і таблиць, які відповідають узгодженим у міжнародному масштабі концепціям, визначенням, конвенціям і правилам обліку. Система складається з послідовності взаємопов'язаних рахунків, що належать до різних видів економічної діяльності, яка відбувається у звітному періоді, балансових відомостей, що фіксують вартість активів і пасивів економічних суб'єктів на початок і кінець періоду, групових таблиць, де відображено зведені операції щодо всіх статей відтворення доходу. Перелічені структурні елементи СНР - узгоджені й усталені за певними ознаками класифікації і угруповання.

Важливе групування в СНР відповідно до ринкових критеріїв - це групування за інституційними секторами економіки. Одиниця класифікації - інституціональна одиниця. Одиниця є інституціональною, якщо вона - юридична особа, здійснює повний набір бухгалтерських рахунків, самостійно приймає рішення щодо належного їй майна.

Система балансу народного господарства, що донедавна діяла в Україні, в умовах трансформаційних процесів у бік проголошених країною соціально орієнтованої економіки. Інтеграції України у світове співробітництво, зокрема в європейске, не повною мірою відображала реалії відтворення, основні економічні пропорції та взаємозв'язки. Тому згідно з Указом Президента України та постановою Кабінету Міністрів від 4 травня 1993р. №326 поставлено завдання опанувати сучасні методи національного рахівництва, що дасть змогу відповідно до ринкових умов характеризувати основні процеси виробництва та розподілу продукту, доходу, фінансів та національного багатства країни.

Побудову системи національних рахунків стала найважливішим завданням переходу України на міжнародні стандарти обліку та статистики.

На основі СНР можна:

1. Виявити кількісні взаємозв'язки та пропорції, структури формування й використання ресурсів, матеріальних благ і послуг.
2. Охарактеризувати процеси утворення, розподілу й використання доходів за секторами і галузями економіки, розподілу на кінцеве споживання та заощадження.

3. Дати аналіз джерел і напрямків капіталовитрат, оцінку фінансових активів і пасивів.
4. Охарактеризувати рух потоків капіталу в розрізах: регіональному, галузевому, формах підпорядкування власності.
5. Кількісно оцінити взаємовідносини держави, окремих регіонів і підприємств з іншими країнами.
6. Здійснити порівняльний аналіз кількісних характеристик, темпів і пропорцій економіки країни з іншими державами світу відповідно до вимог міжнародних стандартів ООН.

Україна в особі Міністерства статистики впроваджує систему національних рахунків із 1990 року. Вже опубліковано у вигляді статистичних збірників дані національних рахунків за 1990-1995рр., що зробило можливим реально відобразити обсяг, структуру, темпи основного оціночного показника СНР - валового внутрішнього продукту, розрахованого за стандартною методологією.